

Олег Соскін,
директор Інституту трансформації суспільства,
професор Національної академії України

Портрет майбутнього Президента євроатлантичної України

17 січня 2010 року в Україні відбудуться вибори нового Президента. Чимало політиків, політичних партій і громадян поступово починають втягуватися у президентські перегони. Уже відомі прізвища деяких осіб, які офіційно заявили, що братимуть участь у виборах як кандидати на президентську посаду. У цей період дуже важливо осмислити попередній багаторічний досвід виборчих кампаній і виявити хиби, через які українському суспільству не вдалося привести на пост Президента України сильну моральну особистість, творця, а не руйнатора, людину, спроможну брати на себе відповідальність і впроваджувати реформи євроатлантичного формату. Не менш важливо сформувати у свідомості українських громадян образ успішного Президента України та окреслити риси, що мають бути притаманні справжньому лідеру нашої країни, який очолить процес творення України як самостійної соборної держави, що ґрунтується на християнських засадах і втілює у життя євроатлантичну модель розвитку.

Хибні підходи до президентських виборів

Перше. Від часів відновлення незалежності України, тобто з 1991 року, прибічники побудови нашої країни як незалежної християнської соборної євроатлантичної держави не спромоглися висунути зі своїх лав єдиного кандидата, який здобув би перемогу на президентських виборах. Так було у 1992 році, коли державницькі національно-патріотичні сили підлаштовувалися під різні кон'юнктурні союзи з представниками радянсько-комуністичної та кланово-олігархічної номенклатури. Саме тоді склалася матриця президентської кампанії, яка вбудовувалася за принципом «потрібно обирати менше зло». На практиці це означало, що державники, націонал-патріоти, консерватори-традиціоналісти йшли на союз із представниками комуно-кланових сил, фактично поділяючи позиції комуністичної номенклатури. У 1992 році, коли ми мали найбільш реальний шанс обрати Українського Президента, національно-патріотичним, свідомим державницьким силам не вистачило глузду об'єднатися навколо єдиного кандидата, наприклад В'ячеслава Чорновола. А патріотичний електорат почав набувати таких ознак, як зрадливість, розкольництво, запродавство. Через таку хибну модель виборчих кампаній національні державницькі сили зазнали нищівної поразки в усіх наступних виборах – як президентських, так і парламентських. Унаслідок цього в Україні було

сформовано режим бандократії, за своєю суттю – космополітичний і кланово-олігархічний.

Особливо небезпечною для існування України як держави стала ситуація, що склалася після «помаранчевої революції», коли об'єднаними силами бандократії вдалося провести на вищі владні посади «вовків в овечих шкурах». Адже і В. Ющенко, і Ю. Тимошенко (Григян) – це, в принципі, плоть від плоті кучмівського кланового режиму. І сьогодні, після майже п'яти років їх правління в нашій країні практично відновлено у дещо змінений редакції основні підвалини режиму Кучми-Кравчука. Недарма ж Ющенко називав Кучму своїм «батьком».

Нині в Україні є потужні громадські та політичні сили, які сповідають соціально-економічну модель народного капіталізму, основою якої є національна дрібна і середня буржуазія, а метою – будівництво Української соборної самостійної євроатлантичної держави християнського типу. Ці національно-державницькі сили, а вони займають увесь правий ареал політичного простору країни, повинні відмовитися від підтримки чужинських кандидатів у президенти, які фактично представляють загарбницький окупаційний режим в Україні, від практики обирання «меншого зла», від орієнтації на лідерів, які стали популярними через словоблуддя, а не за реальні справи. Коли державницькі національні сили діють емоційно, захоплюючись зовнішніми ознаками і не бачачи прихованого зла за яскравими лаштунками, тоді замість Українського Президента євроатлантичного штабу на владний олімп сходять представник комуно-кадебітського поріддя, який сповідує космополітичні погляди.

Друге. В Україні дотепер не вироблені об'єктивні критерії оцінки Президента та риси його портрету. Не вироблений механізм відбору кандидата у Президенти України, який був би здатний вирішувати стратегічні завдання, що постали перед українською нацією та державою. Серед усіх прошарків еліти та пересічних громадян України відсутнє розуміння того, що кандидата на президентську посаду потрібно добирати задля вирішення тієї чи іншої генеральної стратегічної мети, яку хоче досягти країна за каденції нового Президента. У жодному разі при обранні Президента не можна керуватися принципом «оберемо менше зло». Застосування такого алгоритму веде до загибелі держави.

Виходячи з вищеперелічених підходів, можна сміливо робити висновок, що такі всім відомі персоналії, як Ющенко, Янукович, Яценюк, Тимошенко (Григян), Тягнибок, Гриценко, Симоненко, Литвин, Черновецький,

Катеринчук, Коновалюк, Мороз та інші – це штучні, сурогатні, калькові продукти, своєрідні «гомункулуси», ім'я яким «легіон». Жоден із них не в змозі вирішити генеральне геостратегічне завдання – зробити правильний вибір та закласти підвалини євроатлантичної моделі розвитку України.

Третє. Вибори Президента України не можна віддавати на відкуп людям похилого віку, які становлять у нас найактивніший сегмент електоральної бази і зазвичай голосують за кволого, невизначеного, корумпованого президента-перевертня. Кількість пенсіонерів у нашій країні сягає 13,4 млн. осіб, що становить майже 38% усіх виборців України, і значна їх частина схилена на комуністичних стереотипах і бажанні отримати хоч якісь гроші та продуктові пайки за свій голос. В умовах дикунського кланово-корпоративного капіталізму відбулася мутація колишнього «хомосовєтікуса» на «Шарікова-Швондера». Через запроданство і пасивність значної частини українських громадян у керма держави опиняються такі ж самі президенти. Як кажуть, кожний народ заслуговує на такого президента, яким є сам.

Четверте. В Україні правлячий прошарок, а відтак і широкі верстви суспільства досі не визначили, яка геостратегічна модель розвитку найбільше відповідає національним інтересам нашої держави, – євразійська, позаблоково-ізоляціоністська (нейтральна) чи євроатлантична. Перш ніж обирати Президента України, більша частина української громади й очільників державної влади мають зробити остаточний геостратегічний вибір одного із трьох зазначених варіантів розвитку країни. Основні шляхи та механізми реалізації обраної моделі повинні бути викладені у Програмі дій Президента, який спрямовуватиме свої зусилля для її втілення у життя.

Три геостратегічні моделі розвитку: вибір для України

1. Євразійська модель. Для неї характерний кланово-корпоративний режим державно-монополістичного капіталізму залежного компрадорського типу, що формує двополюсну соціальну структуру суспільства: 3–5% дуже багатих і 75% бідних. Це модель карнавально-паразитичного народу, де відсутній середній клас, а дрібна та середня національна буржуазія – слабка і позбавлена українського стрижня. Євразійська модель розвитку утверджує наддержавні, патерналістські тенденції з боку Росії стосовно України. Практичним виявом реалізації цієї моделі може стати формування Євразійської конфедерації з центром у Москві. За такого варіанту Україні разом із Казахстаном та Білоруссю відводиться другорядні позиції. Функціонування в рамках Євразійської конфедерації для трьох названих країн згодом призведе до одного наслідку – втрати державності та перетворення на російські домініони.

2. Позаблоково-ізоляціоністська (нейтральна) модель. Вона передусім передбачає «опертя на власні сили». Однак чи зможемо ми зберегти українську державу й національну ідентичність, керуючись подібним базовим принципом, коли, з одного боку – весь світ глобалізується і розмиваються кордони, а з другого – точиться дедалі запекліше протиборство між різними цивілізаційними системами за стратегічний геоекономічний та геополітичний простір. Євроатлантична сис-

тема сьогодні розширила свої межі, відчинивши двері країнам Східної та Центральної Європи. НАТО і ЄС присутні на західному, південному та фактично північному (тут від названих міжнародних організацій нас відділяє лише Білорусь) кордонах України. До того ж не можна забувати, що наша держава є важливим елементом Балто-Чорноморської осі, а країни, розташовані на її північному та південному векторах, уже набули членства в НАТО. Досі поза Альянсом залишаються лише чотири держави, що належать до середньої та південної частин Балто-Чорномор'я, а саме: Україна, Білорусь, Молдова і Грузія. Таким чином, євроатлантичний простір у вигляді НАТО та ЄС достатньо широко огорнув Україну. Водночас, на сході від нас розташована Росія, яка персоналізує себе як центр євразійської цивілізації. По суті, Москва реанімує дуже небезпечний геном «Росія – третій Рим, а четвертому не бути». Україна ж фактично опинилася в «сірій зоні» між двома потужними світовими геополітичними системами – євроатлантичною і євразійською. Рано чи пізно ці дві системи розірвуть Україну по лінії Дніпра. Таке вже неодноразово траплялося в історії нашої держави, достатньо зробити лише простий ретроспективний аналіз, щоб у цьому пересвідчитися.

З економічної точки зору, нейтралітет для України є утопічною моделлю, оскільки він потребує або безпечових гарантій з боку великих держав, або відповідного внутрішнього потенціалу для забезпечення власної безпеки. Очікувати від великих держав якихось гарантій немає підстав. Якщо ж орієнтуватися на розбудову власної системи безпеки, то на розвиток національної оборони, армії та ВПК доведеться витратити щонайменше 50% річного обсягу ВВП. У нинішньому вимірі це становить 400 млрд. грн., або \$50 млрд. Зрозуміло, що такого навантаження на Державний бюджет український народ не витримає.

3. Євроатлантична модель. Це третій можливий шлях розвитку України, який передбачає її вступ до НАТО та ЄС. Зазначимо, що посткомуністичні й пострадянські країни протягом останнього десятиліття докладали неймовірних зусиль, аби домогтися повноправного членства в Північноатлантичному альянсі. Чому ж держави Центральної та Східної Європи активно прагнули приєднатися до НАТО і подавали заяви на вступ? Причина єдина й досить зрозуміла: Організація Північноатлантичного договору надає країнам-членам значні переваги. *По-перше*, у разі агресивного нападу на одну з країн Альянсу члени Організації автоматично стають на її захист і виступають у збройній формі проти агресора. *По-друге*, в НАТО всі питання вирішуються консенсусом. Якщо принаймні одна країна заперечує проти якогось рішення – воно не приймається. *По-третє*, членство в Альянсі гарантує країні не тільки національну, військово-політичну, а й економічну безпеку. *По-четверте*, це суттєва економія на власних військових витратах. Приєднання України до НАТО створить сприятливі умови для активного залучення інвестицій з країн-членів. Найбільшою мірою зацікавлений в євроатлантичній інтеграції середній клас країни, оскільки він найсильніше потерпає від нестабільності та непередбачуваності, а НАТО – це формат стійкого розвитку. У соціально-економічному аспекті євроатлантична модель передбачає формування потужного середнього класу (75% населення країни), основою якого є дрібна та середня національна буржуазія.

Залежно від обраної геостратегічної моделі розвитку потрібно визначати портрет майбутнього Президента України: ті риси, які він обов'язково мусить мати, і ті, які за жодних обставин не повинні бути йому притаманні.

На наше переконання, щоб вивести Україну на шлях успішного розвитку, необхідно починати будувати євроатлантичну модель держави. Реалізувати цей складний геостратегічний проект може лише Президент, який за своїми переконаннями є євроатлантистом, готовим до впровадження в Україні низки системних реформ.

Критерії оцінки та риси портрету Президента України

Щоб спрямувати свою діяльність на побудову самостійної соборної євроатлантичної Української держави християнського типу, майбутній Президент України має відповідати певним духовним, моральним, політичним та психологічним параметрам.

Головні моменти: Президент України повинен бути, по-перше, взірцем для української громади, оскільки він уособлює суть української держави, формує та втілює у життя її геостратегічний вибір, по-друге, виразником і апологетом соціально-економічної моделі народного капіталізму, яка є основою євроатлантичної моделі розвитку. Основними цінностями та життєвим кредо Президента України мають бути: Бог, Сім'я, Нація, Держава.

Президент України повинен мати такі риси:

1. Вік від 45 до 65 років.
2. Міцне фізичне і психічне здоров'я (здорове по-таємне «я», що складається із базових потреб, мрій, планів, прихованих цілей, психологічних установок, комплексів тощо).
3. Високий рівень інтелекту, в т.ч. виробничого та інформаційного.
4. Сповідання традиційних християнських цінностей.
5. Чесність, емоційна стійкість.
6. Упевненість у собі, честолюбство, прагнення до успіху, енергійність, працездатність.
7. Скромний спосіб життя, внутрішня органічна відроза до розкоші, відсутність у характері епікурейства та шкідливих звичок (паління, вживання алкогольних напоїв, полюбляння музики у стилі звукової какофонії, азартних ігор на гроші тощо).
8. Уміння слухати людей і спілкуватися з пересічними українцями.
9. Здатність співстраждати та жити інтересами українського народу, української нації.
10. Широка, відкрита до змін свідомість, прагнення до постійного вдосконалення, вміння гідно протистояти невдачам, визнавати помилки й виправляти їх.
11. Несприйняття надмірної особистої безпеки (оточення себе охоронцями, технічними засобами безпеки).
12. Безпартійність, припинення членства в партії.
13. Успішний досвід професійної діяльності й управління людьми.
14. Уміння заохочувати персонал до справи, здійснювати справедливую критику, об'єднувати навколо себе однодумців, створювати колективні продукти, слухати й прислухатися, приймати рішення на базі різних точок зору.
15. Володіння навичками ефективно розподіляти завдання та керувати часом.
16. Готовність здійснити люстрацію й очистити суспільство від ...

Президент України повинен бути:

- націоналістом-державником, євроатлантистом, правим традиціоналістом;
- системним менеджером;
- самостійним при прийнятті рішень;
- арбітром (стояти над сутичкою), координатором;
- організатором-прагматиком, професіоналом високого рівня;
- креативною особистістю, новатором;
- лідером і керівником – одночасно в одній іпостасі;
- стратегом, який володіє тактикою для реалізації перспективних програм.

Українському суспільству потрібен президент-стайєр (а не спринтер), який міг би здійснити «забіг на довгу дистанцію», тобто провести в Україні системні, глибокі трансформації.

Риси, які не може мати Президент України:

- розмиті особисті базові цінності;
- зупинений саморозвиток;
- надмірна підозрілість, хибна переконаність у тому, що якщо ти шахрай, то всі навколо схожі на тебе (це призводить до посилення контролю за особистим життям суспільства і введення поліцейських інституцій, які обмежують свободу людини);
- невіра у здібності своїх підлеглих;
- нездатність формувати креативні групи, що працюватимуть на реалізацію різних аспектів генеральної мети;
- незнання потреб та інтересів людей.

Для Президента України неприпустимо:

- мати схильність до корупції чи клептоманії;
- бути судимим, сексуально розбещеним, збоченцем, дотримуватися нетрадиційної орієнтації;
- погоджуватися на роль «ляльки» (залежати від «любих друзів», дружини, родичів та ін.);
- дотримуватися принципів кумівства, сватівства, трайбалізму при вирішенні професійних і кадрових питань;
- мати обмежений світогляд хуторянського типу, для якого характерна замкнутість, образливість, мстивість, заздрісність, відчуття меншовартості;
- бути брехливим та підступним;
- розвивати у собі риси «бонапартизму» чи «нарцисизму»;
- мати «комплекс лихваря»;
- належати до агентури КДБ;
- бути конформістом, ревізіоністом, опортуністом.

Я впевнений, що напередодні виборів Президента України в суспільстві слід розгорнути дискусію з цього питання, тобто започаткувати своєрідні «оглядини» кандидата в Президенти. Якщо не намалювати в суспільній свідомості комплексний портрет Президента, здатного вивести Україну на шлях євроатлантичного розвитку, то буде важко висунути кандидатуру, здатну реалізувати стратегічне завдання української нації. Тому державницькі національно-патріотичні сили мають наразі об'єднати зусилля й віднайти, нарешті, людину, яка більш-менш відповідає вищевикладеним завданням та параметрам і яка буде не «меншим злом», а Українським Президентом Української Держави, що веде свій родовід зонайменше від 1650 р.

Отже, для досягнення генеральної мети – побудови Самостійної Соборної Української Євроатлантичної Держави християнського типу – нам потрібний успішний Президент, який стоїть на позиціях добра, а не зла.